

Til:
NVE

Fra:
Håvard Skallerud
Harriet Backersvei 2,
1415 Oppegård
Norge
Havard.skallerud@icloud.com (+47 99011245)

20. oktober 2026

AURA II (SAKSNR. 202511633) – MERKNADER SOM FØLGE AV KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTETS REVIDERTE VEILEDER TIL VANNFORSKRIFTEN § 12

1. Innledning

Det vises til tidligere høringsinnspill av 6. april 2026, 21. april 2026 og 26. august 2026 med tilhørende vedlegg, herunder klage til ESA av 18. mai 2026.

Formålet med dette innspillet er å gjøre NVE oppmerksom på at Klima- og miljødepartementet (KLD) 13. oktober 2026 har publisert en ny revidert veileder til vannforskriften § 12, og å redegjøre for hvilken betydning denne har for behandlingen av Aura II. Den reviderte veilederen avklarer flere spørsmål som står sentralt i saken, herunder forståelsen av forringelsesforbudet og anvendelsen av unntaksbestemmelsen i vannforskriften § 12. Etter mitt syn innebærer veilederen at det ikke lenger kan legges til grunn at Aura II er forenlig med vannforskriften § 4 uten en oppdatert vurdering på kvalitetselementnivå og en ny vurdering av om vilkårene for unntak etter § 12 er oppfylt.

I tidligere innspill herfra ble det anført at KLDs veileder fra 2021 bygget på en uriktig forståelse av forringelsesforbudet i vannforskriften og vanndirektivet. Dette har direkte betydning for den foreliggende saken, ettersom Swecos fagutredninger og søknadsgrunnlaget bygger på den samme veilederen. Når departementet nå har endret veilederen på dette punktet, innebærer det samtidig at søknadsgrunnlaget bygger på en forståelse av vanndirektivets sentrale bestemmelse som departementet selv ikke lenger legger til grunn.

Den reviderte veilederen har særlig betydning for forståelsen av:

- forringelsesforbudet (kapittel 2.1)
- risikoterskelen etter vanndirektivet (kapittel 2.2)
- vilkåret om tvingende allmenne hensyn (kapittel 2.3)

- vurderingen av kumulative virkninger (kapittel 2.4)
- begrunnelseskravet i forvaltningsvedtaket (kapittel 2.5)

Som det vil fremgå av kapittel 3 til 5 nedenfor, har disse presiseringene direkte betydning både for vurderingen av om Aura II medfører forringelse etter vannforskriften § 4, og for spørsmålet om vilkårene for et eventuelt unntak etter § 12 er oppfylt.

Bilag 1: *Veiledning til bruk av vannforskriften § 12* (13. oktober 2026)

Oppdateringen innebærer særlig endringer i veilederens punkt 3 om forringelsesbegrepet. Flere av endringene bekrefter den forståelsen av vanndirektivet som tidligere er gjort gjeldende herfra i denne saken.

Samtidig understreker departementet selv at arbeidet med veilederen ikke er avsluttet, og at ytterligere oppdateringer vurderes i lys av HR-2026-1360-A. Veilederen kan derfor ikke leses som en uttømmende beskrivelse av gjeldende rett. Ved behandlingen av Aura II må NVE legge til grunn vannforskriften, vanndirektivet og de rettskildene disse bygger på, herunder praksis fra EU-domstolen og HR-2026-1360-A, og ikke nøye seg med en isolert anvendelse av veilederen.

2. Den reviderte veilederen og betydningen for Aura II

2.1 Forringelsesforbudet

Det fremgår av veilederen punkt 3.1 side 5 at det foreligger forringelse når *«tilstanden til minst ett kvalitetselement (...) faller en tilstandsklasse. Dette gjelder selv om forringelsen ikke fører til at hele forekomsten med overflatevann faller en klasse»*. Veilederen presiserer videre at dersom kvalitetselementet *«allerede er i laveste tilstandsklasse, regnes enhver forringelse av dette kvalitetselementet som en forringelse av tilstanden»*. For kvalitetselementer i laveste tilstandsklasse er det avgjørende om tiltaket medfører en *«målbar»* forverring av kvalitetselementet.

Dette er i samsvar med det som tidligere er anført herfra. Forringelsesvurderingen skal foretas på kvalitetselementnivå, ikke på nivået for den samlede klassifiseringen av vannforekomsten. Det avgjørende er derfor hvordan det omsøkte tiltaket påvirker de enkelte biologiske, hydromorfologiske og fysiske-kjemiske kvalitetselementene.

For NVE innebærer dette at kunnskapsgrunnlaget må være tilstrekkelig presist til å kunne vurdere virkningen på de relevante kvalitetselementene i de berørte vannforekomstene. Generelle vurderinger av vannforekomsten som helhet er ikke tilstrekkelig. Veilederen understreker nettopp at forringelsesvurderingen skal foretas på kvalitetselementnivå. NVE må derfor identifisere hvilke kvalitetselementer som kan påvirkes av tiltaket, og vurdere om tiltaket kan medføre klassefall for disse. For kvalitetselementer som allerede befinner seg i

laveste tilstandsklasse, er spørsmålet om tiltaket kan medføre en målbar forverring av kvalitetselementet.

2.2 Risikoterskelen etter vanndirektivet

Den nye veilederen viser i punkt 5 til CIS-veileder nr. 36/2017, som er den sentrale europeiske veilederen til forståelsen av vanndirektivet artikkel 4 nr. 7. Veilederen benyttes som tolkningsveiledning ved anvendelsen av bestemmelsen i EU- og EØS-statene. Ved uttrykkelig å vise til CIS-veilederen har KLD samtidig løftet dens betydning for norsk rettsanvendelse og signalisert at den skal tillegges betydelig vekt ved anvendelsen av vannforskriften.

CIS-veilederen legger til grunn at et tiltak bare kan tillates uten en vurdering etter artikkel 4 nr. 7 dersom det foreligger tilstrekkelig sikkerhet for at tiltaket ikke vil medføre forringelse eller vanskeliggjøre oppnåelsen av miljømålene. Veilederen bygger uttrykkelig på et føre-var-prinsipp ved håndtering av usikkerhet, jf. kapittel 3.2, kapittel 3.7 (*Managing uncertainty*) og kapittel 4.1.

Den samme forståelsen følger av Weser-dommen. EU-domstolen slo fast at medlemsstatene plikter å nekte tillatelse til prosjekter som «*may cause a deterioration of the status of a body of surface water*» (min understrekning), jf. sak C-461/13 avsnitt 51.

Det avgjørende spørsmålet er dermed ikke om NVE kan sannsynliggjøre at forringelse neppe vil inntreffe. Det avgjørende er om NVE på et tilstrekkelig faglig grunnlag kan utelukke at tiltaket kan medføre forringelse. Dersom dette ikke kan utelukkes, er forringelsesforbudet utløst og spørsmålet om vilkårene for unntak etter vannforskriften § 12 er oppfylt må vurderes.

2.3 Tvingende allmenne hensyn

Veilederen beskriver unntaksvilkåret i § 12 andre ledd bokstav b som en vurdering av om «*samfunnsnyten*» er større enn tapet av miljøkvalitet. Denne fremstillingen kan gi inntrykk av at bestemmelsen bygger på en generell interesseavveining. Det gjør den ikke.

Etter vanndirektivet artikkel 4 nr. 7 bygger bestemmelsen på to alternative unntaksgrunnlag. Unntak kan enten begrunnes i tvingende allmenne hensyn, eller i at nytten for menneskers helse, sikkerhet eller bærekraftig utvikling overstiger nytten ved å oppnå miljømålene. Vurderingen kan derfor ikke reduseres til en generell interesseavveining mellom fordeler og miljøulempere.

Dersom unntaket begrunnes i tvingende allmenne hensyn, må det først påvises at tiltaket ivaretar et legitimt allment hensyn. Først deretter oppstår spørsmålet om dette hensynet veier tyngre enn de negative konsekvensene for vannforekomsten. Det er i denne sammenheng ikke tilstrekkelig å vise til ordinære økonomiske virkninger som økt næringsaktivitet, sysselsetting eller inntekter. Denne terskelen er nærmere avklart i HR-2026-1360-A avsnitt

96, 99 flg., og veilederen må leses i lys av disse premissene inntil departementets varslede revisjon foreligger.

2.4 CIS-veileder nr. 36/2017 og kravet til vurdering av kumulative virkninger

Som tidligere påpekt understreker CIS-veilederen at kumulative virkninger skal inngå i vurderingen. Flere tiltak som hver for seg ikke utløser unntaksvurdering, kan samlet medføre forringelse eller hindre oppnåelsen av miljømålene. Vurderingsgrunnlaget skal derfor omfatte andre tiltak og prosjekter som kan påvirke den samme vannforekomsten.

Dette er direkte relevant for forholdet mellom Aura II og den særskilte søknaden om utbedring av bekkeinntakene. Begge tiltakene har samme formål og samme virkning: å øke den faktiske vannoverføringen til kraftproduksjon og redusere vannføringen i Aura nedstrøms reguleringen.

Oppgraderingen av bekkeinntakene er utformet for å fange opp en større del av flomvannet som i dag passerer videre til Aura nedstrøms demningen. Aura II er tilsvarende utformet for å redusere flomoverløpene over dammen. Begge tiltakene har dermed samme virkning. Begge reduserer vannføringen i Aura nedstrøms Aursjøen og øker den vannmengden som overføres til kraftproduksjon.

Statkraft har anført at «den samlede overføringskapasiteten ikke endres». Dette er i og for seg riktig dersom det siktes til tunnelens teoretiske maksimumskapasitet. Etter vannforskriften er dette imidlertid ikke det relevante spørsmålet. Det avgjørende er hvor mye vann som faktisk overføres fra vassdraget. Det er i dag bekkeinntakene, og ikke takrennetunnelen, som utgjør den reelle flaskehalsen i systemet. Formålet med oppgraderingen er nettopp å «minske flomtap» og øke den faktiske vannmengden som overføres til magasinet.

Etter CIS-veileder nr. 36/2017 (kapittel 3.6 og 4.1) og den nye norske veilederen må derfor Aura II og utbedringene av bekkeinntakene vurderes samlet. At Statkraft har valgt å fremme tiltakene gjennom separate søknader, er uten betydning ved vurderingen etter vannforskriften. Dersom de samlede virkningene ikke utredes, vil det heller ikke være mulig å ta stilling til om tiltakene utløser forringelsesforbudet eller om vilkårene for unntak etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

2.5 Begrunnelseskravet i forvaltningsvedtaket

Veilederen omtaler ikke dette kravet.

EFTA-domstolen har, med tilslutning fra Høyesterett i HR-2026-1360-A avsnitt 131–133, slått fast at myndighetene før vedtak treffes må foreta en «*detaljert, konkret analyse av prosjektet*» og dokumentere at analysen er gjennomført før det konkluderes med at vilkårene for unntak fra forringelsesforbudet er oppfylt. Analysen må omfatte både miljøvirkningene og de hensyn som påberopes som grunnlag for unntaket.

Begrunnelsesplikten innebærer at NVE ikke kan nøye seg med generelle vurderinger av vannforekomstene som helhet. Vedtaket må vise hvordan hvert relevant kvalitetselement er vurdert, hvordan de kumulative virkningene av Aura II og utbedringene av bekkeinntakene er analysert, og hvorfor tiltaket enten ikke medfører forringelse eller oppfyller vilkårene for unntak etter vannforskriften § 12.

Dersom NVE vurderer å gi unntak etter § 12, må avbøtende tiltak identifiseres, vurderes og begrunnes før det kan konkluderes med at vilkåret i vannforskriften § 12 annet ledd bokstav a er oppfylt. Det er ikke tilstrekkelig å vise til tidligere vurderinger eller generelle antakelser om effekt og kostnad. Myndighetene må på grunnlag av et oppdatert faktum foreta en konkret vurdering av hvilke tiltak som kan begrense den negative påvirkningen på vannforekomstene, hvorfor disse eventuelt ikke gjennomføres, og hvilke miljømessige konsekvenser dette har.

Nettopp dette synes å mangle i den foreliggende saken. Miljøtilpasset vannføringsregime og andre hydrologiske avbøtende tiltak er ikke utredet på grunnlag av de faktiske og rettslige forutsetningene som gjelder for Aura II. Henvisningen til revisjonsvedtaket i 2021 kan ikke erstatte den konkrete vurderingen vannforskriften § 12 krever for et nytt tiltak som er utformet for å redusere flomtapene og overføre mer vann til kraftproduksjon. En nærmere redegjørelse for hvorfor 2021-vurderingen er utdatert følger av høringsinnspillet av 26. august 2026.

Begrunnelsesplikten innebærer videre at det tvingende allmenne hensynet må fremgå av selve vedtaket med en slik presisjon at det er mulig å etterprøve både hva hensynet består i og om det er tilstrekkelig tungtveiende til å begrunne unntak. Det følger imidlertid direkte av HR-2026-1360-A og må ivaretas i NVEs vedtak uavhengig av veilederens innhold.

3. Søknadsgrunnlaget bygger på et rettslig utgangspunkt som KLD nå har forlatt

Den nye veilederen innebærer at departementet nå legger til grunn den forståelsen av forringelsesbegrepet som tidligere er gjort gjeldende herfra i denne saken. Det fremgår samtidig uttrykkelig av Swecos fagrapport vannmiljø (side 11, 64 og 66) at vurderingene i søknadsgrunnlaget bygger på veilederen fra 2021. Konklusjonen om at Aura II ikke medfører forringelse bygger dermed på en forståelse av forringelsesforbudet som KLD ikke lenger legger til grunn. Den reviderte veilederen innebærer i realiteten at grunnlaget for de tidligere vurderingene av forringelse i søknadsgrunnlaget i denne saken er falt bort. Dette omfatter forringelsesforbudet som utgjør selve kjernen i direktivets beskyttelsessystem.

Det foreligger dermed ikke en konkret forringelsesvurdering etter gjeldende rett i søknadsgrunnlaget. Søknadsgrunnlaget analyserer ikke tiltakets virkninger på de relevante kvalitetselementene i de berørte vannforekomstene, slik vanndirektivet og den nye veilederen krever. Før en slik vurdering er gjennomført av fagkyndige, lar det seg ikke dokumentere at Aura II er forenlig med forringelsesforbudet i vannforskriften § 4. NVE står i realiteten uten det vurderingsgrunnlaget som vannforskriften, riktig tolket, krever.

4 Tiltaket medfører forringelse etter den nye veilederen (riktig forståelse av vannforskriften § 4)

4.1 Samlet oversikt

Som vist ovenfor bygger søknadsgrunnlaget på en forståelse av forringelsesforbudet som KLD nå har forlatt. Søknadens konklusjon om at Aura II ikke medfører forringelse kan derfor ikke legges til grunn uten en ny vurdering etter den rettslige standarden som nå følger av den reviderte veilederen.

Dette betyr imidlertid ikke at spørsmålet om forringelse står åpent. Tvert imot foreligger det et omfattende kunnskapsgrunnlag om Auravassdraget gjennom blant annet en lang rekke NINA-rapporter. Dette kunnskapsgrunnlaget viser etter mitt syn at Aura II og utbedringene av bekkeinntakene, både samlet og hver for seg, vil medføre klassefall for flere kvalitetselementer og ytterligere forverring av kvalitetselementer som allerede befinner seg i laveste tilstandsklasse. Begge deler utgjør forringelse etter vannforskriften § 4 slik bestemmelsen nå er presisert i den reviderte veilederen.

Jeg gjør likevel oppmerksom på at den samlede effekten av de to tiltakene aldri er utredet. Statkrafts beregninger omfatter ikke utbedring av bekkeinntakene, og det reelle vanntapet som følger av Aura II er etter mitt syn beheftet med betydelig usikkerhet. Den samlede forringelsen er derfor betydelig større enn det søknadsgrunnlaget gir inntrykk av. Det vises til høringsinnspill etter befaring 26. august 2026.

Nedenfor gjennomgås de kvalitetselementene som etter det foreliggende kunnskapsgrunnlaget berøres av tiltaket, og hvor det foreligger klassefall eller ytterligere forverring i laveste tilstandsklasse. Det vises for øvrig til tidligere gjennomganger av disse forholdene.

Den reviderte veilederen krever en vurdering på kvalitetselementnivå. Dersom NVE kommer til en annen konklusjon enn den som følger nedenfor, må det derfor fremgå av vedtaket hvilke kvalitetselementer som er vurdert, hvordan disse er vurdert, og hvorfor NVE mener at tiltaket ikke medfører forringelse etter vannforskriften § 4.

Samlet oversikt over ulike kvalitetselementer av betydning for forringelsesvurderingen:

<u>Vannforekomst</u>	<u>Kvalitetselement</u>	<u>Nåværende klasse (nEQR)</u>	<u>Vurdering</u>	<u>Weser-test</u>
Aura – nedre	Fiskefauna (klassifisert ved kvalitetsnorm for villaks)	Svært dårlig (0,1)	Ytterligere forverring i laveste klasse	Test 2
Aura – midtre	Fiskefauna (klassifisert ved kvalitetsnorm for villaks)	Svært dårlig (0,1)	Ytterligere forverring i laveste klasse	Test 2

Aura – øvre	Fiskefauna (klassifisert ved kvalitetsnorm for villaks)	Svært dårlig (0,1)	Ytterligere forverring i laveste klasse	Test 2
Aura – nedre	Endring i vannføring (HM)	Svært dårlig (0,1)	Ytterligere forverring i laveste klasse	Test 2
Aura – midtre	Endring i vannføring (HM)	Svært dårlig (0,1)	Ytterligere forverring i laveste klasse	Test 2
Aura – øvre	Endring i vannføring (HM)	Dårlig (0,3)	Klassefall (dårlig → svært dårlig)	Test 1
Aura – nedre	Fisk – faglig vurdert	Moderat (0,5)	Klassefall (moderat → dårlig eller lavere)	Test 1
Eira	Fiskefauna (klassifisert ved kvalitetsnorm for villaks)	Svært dårlig (0,1)	Ytterligere forverring i laveste klasse	Test 2
Eira	Endring i vannføring (HM)	Dårlig (0,3)	Klassefall (dårlig → svært dårlig)	Test 1
Eira	Bunnlevende virvelløse dyr (bunnfauna/elvemusling)	Dårlig (0,3)	Klassefall (dårlig → svært dårlig)	Test 1
Eira	Fiskefauna – sjørret, faglig vurdert	Moderat (0,5)	Klassefall (moderat → dårlig)	Test 1

Merknad 1: Kvalitetsnorm for villaks er ikke et eget kvalitetselement, men benyttes her som grunnlag for vurderingen av kvalitetselementet fiskefauna. De øvrige vurderingene av fisk synliggjør påvirkninger på fiskefauna som ikke nødvendigvis fanges opp av kvalitetsnormen alene.

Merknad 2: Test 1 gjelder kvalitetselementer hvor tiltaket vil medføre klassefall til en lavere tilstandsklasse. Test 2 gjelder kvalitetselementer som allerede befinner seg i laveste tilstandsklasse, hvor enhver ytterligere forverring utgjør en forringelse etter vannforskriften. Inndelingen bygger på Weser-dommen (C-461/13) og den reviderte veilederen til vannforskriften § 12.

Formålet med Aura II og utbedringene av bekkeinntakene er å redusere flomtapene og overføre mer vann til kraftproduksjon. Som følge av dette vil en større del av vannet som i dag bidrar til vannføring, flomdynamikk og habitatdannende prosesser i Aura-vassdraget bli overført til kraftproduksjon. Det avgjørende er at tiltakene er rettet mot de gjenværende flomtoppene i systemet. Det er nettopp disse flomhendelsene som opprettholder sedimenttransport, habitatstruktur, konektivitet og vandringsmuligheter i vassdraget. Når flomtoppene reduseres, påvirkes de hydromorfologiske og biologiske kvalitetselementene direkte. De negative virkningene som gjennomgås nedenfor er derfor ikke sideeffekter av tiltaket, men en direkte konsekvens av dets formål.

4.2 Hydromorfologisk kvalitetselement: Endring i vannføring

Hydromorfologisk kvalitetselement «endring i vannføring» er allerede klassifisert som «svært dårlig» (nEQR 0,1) i nedre og midtre del av Aura. I øvre Aura og i Eira er kvalitetselementet klassifisert som «dårlig» (nEQR 0,3). Tiltak som reduserer flomdynamikken ytterligere vil derfor enten medføre ytterligere forverring i laveste tilstandsklasse eller risiko for klassefall til en lavere tilstandsklasse.

Flomimpulser er en integrert del av det hydrologiske kvalitetselementet, blant annet fordi de bidrar til sedimenttransport, opprettholdelse av funksjonelle habitatstrukturer og er vandringsutløsende signal for laks. Tiltakene vil påvirke dette kvalitetselementet negativt på en rekke konkrete måter:

For det første vil frekvensen, størrelsen og varigheten av flomhendelser bli redusert. Overløp fra Aursjøen og flomtap fra bekkeinntakene er i dag en av få kilder til flompreget vannføring i Aura, og skaper markerte økninger i vannføring, midlertidig bedre hydrauliske forhold og økt tilgjengelighet til oppstrøms habitat. Reduksjonen av slikt flomvann innebærer at slike hendelser blir sjeldnere, kortere og svakere.

For Eira har Eikesdalsvatnet en bufferkapasitet, men de grunnleggende hydrologiske virkningene er den samme. Også i Eira vil redusert tilførsel av flomvann føre til en ytterligere svekkelse av den naturlige flomdynamikken.

For det andre vil sedimenttransporten bli svekket. Flomimpulser er avgjørende for å transportere sedimenter, rense elvebunnen og opprettholde funksjonelle habitatstrukturer. Redusert vannføring og lavere hyppighet av store flommer har allerede gitt økt avsetning av finere sedimenter i vassdraget. Aura II og utbedringene av bekkeinntakene vil forsterke denne utviklingen. Elvebunnen vil gradvis tilslammes ytterligere, gyte- og oppvekstområder forringes og habitatkvaliteten svekkes. I Eira innebærer tiltaket dermed en videreføring og forsterkning av de samme prosessene som allerede har gitt habitatdegradering og redusert økologisk tilstand. Tiltakene vil betydelig svekke nettopp de habitatforholdene som restaureringsarbeidet i vassdraget har vært rettet mot å forbedre og som er beskrevet tidligere herfra.

For det tredje vil gjengroing og begroing øke. Reduserte spyleflommer gir bedre vekstforhold for fastsittende alger, mose og vannplanter, som tilstopper hulrom, reduserer hydraulisk variasjon og reduserer kvaliteten på gyte- og oppveksthabitater ytterligere. Dette gjelder ikke nødvendigvis kvalitetselementet begroingsalger (PIT), som primært måler næringsbelastning. Gjengroingen som omtales her er knyttet til endret flomdynamikk og habitatdegradering.

Aura II og utbedringen av bekkeinntakene fjerner flomtoppene og forsterker sedimentering og habitatdegradering. Nettopp fordi hydromorfologien danner grunnlaget for habitatkvalitet, vandringsmuligheter og reproduksjon, vil svekket flomdynamikk også forplante seg til de biologiske kvalitetselementene. For Aura nedre og Aura midtre innebærer dette ytterligere forverring av et kvalitetselement som allerede befinner seg i laveste tilstandsklasse. For Aura øvre og Eira vil påvirkningen føre til klassefall fra «dårlig» til «svært dårlig». Etter den nye veilederen utgjør begge situasjoner en forringelse etter vannforskriften.

4.3 Biologisk kvalitetselement – fiskefauna (klassifisert ved kvalitetsnorm for villaks)

For samtlige deler av Aura (nedre, midtre og øvre) og hele Eira er kvalitetsnorm for laks etter koblingsnøkkel registrert med nEQR 0,1 («svært dårlig»), som er laveste tilstandsklasse. Etter den nye veilederen er derfor enhver ytterligere negativ påvirkning av laksebestanden tilstrekkelig til å utgjøre en forringelse etter vannforskriften.

Aura II og utbedringene av bekkeinntakene vil påvirke laksen negativt på flere måter.

For det første vil oppvandringen svekkes, særlig i Aura. Flomimpulser er en forutsetning for at laks når opp i de midtre og øvre delene av vassdraget. Når flomtoppene reduseres, svekkes de hydrologiske signalene som utløser vandring, samtidig som tilgjengeligheten til oppstrøms habitat reduseres. Sammenhengen er godt dokumentert i den vitenskapelige litteraturen og er også påvist i Aura-vassdraget. NINA dokumenterte i 2022 at flomhendelser og overløp hadde direkte betydning for oppvandringen av laks til øvre deler av vassdraget.

For det andre vil gyting og rekruttering bli svekket. I en situasjon med lav oppgang, sviktende rekruttering og manglende registrering av laks i Aura og Eira med sidebekker de senere årene, har hver enkelt flomhendelse stor betydning. Færre og svakere flomimpulser innebærer færre gytefisk som når oppstrøms områder, færre gyteområder som tas i bruk og lavere rekruttering. Økt sedimentering og tilslamming vil samtidig redusere kvaliteten på gyte- og oppvekstområdene, svekke vanngjennomstrømningen i gytegrusen og redusere overlevelsen til rogn og yngel. Når mellomrommene i stein- og grussubstratet fylles med finsediment, forsvinner også viktige skjulplasser for ungfisk. Resultatet er redusert habitatkapasitet, lavere overlevelse og svekket rekruttering til bestanden. Dette er udiskutabelt.

For det tredje vil smoltutvandringen bli svekket. Jensen et al. (2007) fant en signifikant positiv sammenheng mellom vannføring i Eira i mai og årsklassestyrken hos laks, og viste at høy vannføring under smoltutvandringen øker overlevelsen i sjøfasen. Redusert vannføring og færre flomimpulser i utvandringsperioden vil derfor gi dårligere betingelser for smoltutvandring og redusere sjøoverlevelsen. Dette er dokumentert.

Samlet peker kunnskapsgrunnlaget klart i én retning: Aura II og utbedringene av bekkeinntakene vil svekke oppvandring, gyting, rekruttering og smoltutvandring. For et kvalitetselement som allerede er klassifisert som «svært dårlig», innebærer dette en ytterligere forverring. Etter den nye veilederen utgjør dette en forringelse etter vannforskriften.

4.4 Biologisk kvalitetselement – fiskefauna (faglig vurdering av sjørret og ål)

De samme mekanismene vil også påvirke sjørreten negativt. Elvefisket i Aura-vassdraget viser en generell negativ utvikling i fangstene av sjørret. Arten er avhengig av de samme gyte- og oppvekstområdene som laks og er tilsvarende avhengig av naturlig flomdynamikk, rent substrat og tilgang på skjulplasser for ungfisk. Reduserte flomtopper, økt sedimentering og videre habitatdegradering vil derfor svekke både gyteforhold, oppvekstområder og rekruttering til sjørretbestanden.

Tiltakene vil også påvirke den rødlistede ålen negativt. Ålen er avhengig av et variert og funksjonelt vassdrag med gode oppvekst- og leveområder. For et kvalitetselement som allerede er under press, innebærer dette en ytterligere forverring av fiskefaunaen og understøtter konklusjonen om forringelse etter vannforskriften.

4.5 Biologisk kvalitetselement – bunnlevende virvelløse dyr (bunnfauna/elvemusling)

Kvalitetselementet bunnfauna/elvemusling er klassifisert til dårlig tilstand (nEQR 0,3).

Også den rødlistede elvemuslingen i Eira vil bli påvirket negativt av Aura II og utbedringene av bekkeinntakene. Arten er svært sensitiv for økt innhold av finpartikler i sedimentet og

fungerer som en indikator på kvaliteten i elvehabitatet. Bestanden er begrenset til et lite område i nedre del av Eira og er derfor særlig sårbar for ytterligere habitatforringelse.

Elvemuslingen er dessuten helt avhengig av lakseunger som mellomvert i livssyklusen. Tiltaket rammer dermed elvemuslingen både direkte gjennom økt sedimentering og indirekte gjennom svekkelsen av laksebestanden. Resultatet er ytterligere habitatforringelse, dårligere reproduksjonsforhold og fortsatt bestandsnedgang for en allerede veldig liten bestand. Fordi elvemuslingen er rødlistet, er det ikke anledning til å foreta habitattiltak i dette partiet i elven.

For et kvalitetselement som allerede er klassifisert som dårlig, representerer dette et klart skritt mot svært dårlig tilstand og dermed en forringelse etter vannforskriften.

5. Vannforskriften § 4 – plikten til å forbedre og gjenopprette vannforekomstene

Vannforskriften § 4 inneholder ikke bare et forringelsesforbud, men pålegger også myndighetene en positiv plikt til å beskytte, forbedre og gjenopprette vannforekomstene. Dette er fremhevet av Høyesterett i HR-2026-1360-A avsnitt 73.

Aura II og utbedringen av bekkeinntakene reiser derfor ikke bare spørsmål om forringelse. Tiltakene har som formål å øke vannuttaket og redusere flomdynamikken ytterligere i et vassdrag hvor flere kvalitetselementer allerede er klassifisert som «svært dårlig». Dette viser at den økologiske tålegrensen for ytterligere belastning i praksis allerede er overskredet. Tiltakene innebærer dermed en videreføring og forsterkning av de samme hydrologiske påvirkningene som har bidratt til dagens dårlige miljøtilstand.

De bidrar ikke til å beskytte, forbedre eller gjenopprette vannforekomstene, men til å forsterke de forholdene som har ført til den svake tilstanden som vannforskriften nettopp har som mål å rette opp.

Aura II og utbedringen av bekkeinntakene vil derfor ikke bare bryte forringelsesforbudet. En innvilgelse av tiltakene fra NVE vil dermed også utgjøre et brudd på myndighetenes plikt til forbedringen og gjenopprettingen som vannforskriften § 4 pålegger myndighetene.

6. Avsluttende merknader

Aura ved Finnset mistet om lag 96 prosent av vannføringen som følge av de tidligere reguleringene. Vannet ble overført ut av vassdraget til kraftproduksjon i et annet vassdrag. For et laksevassdrag illustrerer dette hvor omfattende de historiske inngrepene har vært. Aura-vassdraget og lokalsamfunnet har allerede betalt en svært høy pris for kraftutbyggingen. Aura II bygger på en premiss om at det fortsatt finnes miljøverdier som kan ofres for å hente ut ytterligere kraftproduksjon. Et slikt utgangspunkt overser omfanget av de naturinngrepene og det betydelige miljøtapet som allerede har funnet sted i Aura-vassdraget gjennom reguleringene på 1950-, 1960- og 1970-tallet, og som ble videreført ved revisjonsvedtaket i 2021.

Den foreliggende saken illustrerer konsekvensene av en forvaltningspraksis som både tiltakshavere, konsulenter og NVE selv har bygget på gjennom en årrekke.

Søknadsgrunnlaget mangler nettopp den kvalitetselementbaserte forringelsesvurderingen som vannforskriften hele tiden har krevd. Dette skyldes ikke at regelverket er endret, men at norsk veiledning først nå er brakt i samsvar med vanndirektivet og Weser-dommen. At KLD først i 2026 korrigerer veiledningen, skjer elleve år etter at innholdet i forringelsesforbudet ble avklart og etter klage til ESA. Når KLD nå har forlatt den tidligere forståelsen av forringelsesforbudet, må også NVE legge den korrigerte rettsforståelsen til grunn ved behandlingen av Aura II.

På det foreliggende grunnlaget kan det ikke dokumenteres at Aura II er forenlig med vannforskriften § 4. Dersom NVE likevel mener at tiltaket kan tillates, må dette bygge på et oppdatert faktisk grunnlag, en kvalitetselementbasert forringelsesvurdering og en fullstendig vurdering av vilkårene for unntak etter vannforskriften § 12.

Med vennlig hilsen

Håvard Skallerud